

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vrod in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem sosenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjižigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila so plačuje od navadne vrstice, če se tatisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Mrak v avstrijsko-ogerskih delegacijah.

Kdor je mislil iz obravnave avstrijsko-ogerskih poslancev na Dunaji kaj zdatnega poizvedeti o nevarnosti, uzrokih in mogočih nasledkih vstaje v Bosni in Hercegovini, ta se je gotovo prevaril v svojih nadejih. Govorili so ministri in poslanci veliko, a malo povedali. Najvažnejše je še sledeče:

Prvič so vsi ministri zahtevali, pa tudi vsi poslanci jednoglasno dovolili 8 milijonov goldinarjev za vojaške potrebe, da se vstaja hitreje ko mogoče zatre. To je pomenljivo, kajti med nemško-liberalnimi poslanci so takšni, ki bi Bosno in Hercegovino rajši denes, kakor jutri, turškemu sultanu vrnoli. Da so toraj glasovali za vojaške stroške brez ugovora, to kaže, da je reč imenitna, vstaja pomenljiva in mogoče tudi jako nevarna.

Drugič vidimo vkljub precej trdnemu mraku nekoliko uzrokov navedenih, zakaj so Bosnjaki in Hercegovci nezadovoljni. Enemu izmed njih pritrjevali so vsi poslanci. In ta uzrok je: nerešene gruntne razmere. Mohamedanski begi in turške mošjeje posedajo največ in najlepših gruntov; kristijani pa jim rabotajo, desetino plačujejo, ter so uboga „raja“, kakor poprej pod turškim jarmom. Nastopile so še nove dače: užitnine, koleki in vojaška postava. Vse to vkup je kristijane storilo nezadovoljne. Vsled tega smo prišli v zadrege in v sovraštvu pri vsem prebivalstvu; mohamedanov nismo pridobili, kristijane pa razdražili. Poljski, slovenski in hrvatski poslanci rekli so, in navajali kot drugi uzrok: preziranjje Slovanov in podpora, katera se daje magjarske, nemške in italijanske politiki v Bosni, Hercegovini in Dalmaciji. Magjarski minister Szlavj je temu sicer ngovarjal, pa prepričal je težko koga!

Tretjič še nam iz mraka nasproti brlijo mogoči nasledki ove vstaje, če se tudi srečno zatre. Slovanski poslanci so menili, naj se Bosna in Hercegovina na krščanski in slovanski podlagi lepo uredi in s cesarstvom avstrijskim združi in spoji. Nemški poslanci pa so svetovali, naj osta-

nete deželi za se, naj ne dobijo nji Turki več nazaj, pa tudi Srbi ne smejo vzeti Bosne in Črnogorci Hercegovine ne. Velikoveč ima se iz obeh dežel osnovati kakšna kuježevina, na katero bi Avstrija (menda samo nemško-magjarski liberalci) uplivala in jo strahovala, kakor Rusi Bolgarijo. Tako je svetoval nemški liberalce, prav za prav češki odpadnik in renegat Rus. Vkljub debelemu mraku je nemško-liberalna mržnja do Slovanov tukaj dovoljno razvidna. Še večjo mržnjo, spojeno z močnim strahom pred Slovani kazali so pa magjarski poslanci. Ti namigavajo, „naj Avstrija ne zatre samo vstaje, ampak naj zasede tudi Črnogoro, Srbijo, Novi-Bazar in sploh vse do Soluna! Drugače nas prehiti strašni severni stric Rus in Magjari se potopimo v slovanskem morji. Naše magjarske nadvlade nad Slovani je konec!“ Tako tarnjajo Magjari.

Kaj rečemo Slovenci? Najprvle želimo, da se mogoče malo krvi prelije in stroškov naredi, ter vstaši pomirijo; Bosna in Hercegovina ima Avstrije moč in slavo pomnožiti, ukrepiti. Deželi smo krvavo pridobili, nji toraj tudi po nasvetu nemških liberalcev nikomur ne smemo pokloniti. Liberalni Nemci le zato Jugoslovane od Avstrije pabajo, ker bi potem še menje mogli nas Slovence ponemčiti. Magjarske politike, katera grabi tujan doli do Soluna, se pa Slovenci nikakor ne bojimo. Še povoljna nam je, kajti potem bo nas Slovanov v Avstriji še večje število. Pod avstrijskim žezlom združeni Čehi, Poljaki, Rusini, Slovaki, Slovenci, Hrvati, Srbi, Črnogorci, Bolgari storimo zadosti široko in globoko morje — za magjarske in druge Slovanožreče!

Ali pride po sedanjem mraku mirna svitla noč, ali gosta tema, razsvitljena po strašnem ognji svetovne vojske, kdo vé? Toda Slovani se nadejamo vsakako boljših dni!

Nasvetovane premembe pri šolski postavi.

Sedaj je vlada sama gosposke zbornice predložila črtež sprememb za šolsko postavo od l. 1869.

Vlada jemlje v tem črteži ozir na mnogovrstne pritožbe in želje pa tudi številne prošnje iz vseh dežel, najboljše pa od kmetijskega prebivalstva. Ali bodo poslanci in gospoda v gosposkeji zbornici črtež sprejeli ali ne, to še ni gotovo, nemogoče pa tudi ni.

Premembe so sledeče:

1. Na versko-nravno izrejo ali odgojo dece ima se bolje gledati, kakor do sedaj. Otroke v cerkvi mora vsaj eden učiteljev nadzorovati. Nadučitelj, vodja šole more biti le, ki je zmožen tudi verski nauk učiti. Katoliškeji deci sme se torej za nadučitelja postaviti le katoličan ne pa tudi kakšen Jud ali luterovec ali brezverec. Nedostojno obnašanje zunaj šole zamore učitelja v preiskavo in zadrege spraviti.

2. Učilo se bode le, kar je bistveno potrebno, to pa tem bolje. Deklic ne gre več siliti k telovadbi ali „turnanju“. Za 80 učencev postavi se eden učitelj; pri poludnevem poduku se mu sme tudi do 100 učencev dati. Otroci 7. in 8. šolskega leta se tukaj ne všteta, če je ondi polajšanje šolskega obiskovanja bilo dovoljeno.

3. Šolo obiskavati morajo deca od dopoljnega 6. do završenega 14. leta. Izstopiti iz šole pa smejo le, če dokažejo, da so dovoljno podučeni: v verskem nauku, čitanji, pisanji in računjanji.

Po završenem 6. šolskem letu (t. j. v 13. letu starosti) se more otrokom na deželi in otrokom ubožnejših staršev v trgih in mestih dovoliti polajšanje šolskega obiskovanja. Ovo polajšanje se dovoli tako, da otroci v 7. in 8. šolskem letu (13. in 14. letu starosti) šolo obiskujejo ali a) nekaj časa v letu ali b) samo pol dneva ali c) nekaj dni v tednu. Takšno polajšanje morejo si cele srenje pridobiti, ako župan in odborniki prošnjo vložijo. Tudi sme okrajni šolski nadzornik dovolj podučenim otrokom v začetku 8. šolskega leta z obiskovanjem šole prizanašati za ostali čas 14. leta starosti.

To so najvažnejše premembe šolskeji postavi od l. 1869 namenjene!

Gospodarske stvari.

Sočivje, zelenjava, kolike dobrote je pri hiši.

Sočivje, zelenjavo, ali prikuho imenujemo vse one pridelke in prirastke v rastlinstvu, ktere si ali na vrtu in njivi pridelamo ali kot samoraščje po travnikih, lokah, njivah in gozdih nabiramo in si z njimi kot postransko jedjo glavno jedilo okusnejše tečnejše in zdravejše delamo. Semkaj štejem razne vrste salate, zelja, krompirja, repe, korenja, fižola, graha, bobu, kumar in vse take rastline, ki služijo poglavitno v začimbo in dišavo raznih jestvin kakor: zajbelj, petersilja in mnogo drugih tem podobnih.

Dobro sočivje je več ko polovica življenja. Zato so pa tudi v novejšem času začeli marljivo

in umno pridelovanje raznega sočivja tako gorko priporočati in tako močno povdarjati. Posebno za malega kmetovalca blizo večjih mest, kjer se da vse v dober denar spraviti, je umno sočivarstvo pravi zlati studenec blagostanja in premoštva. V mnogih krajih so se začeli združevati v društva v podporo umnemu pridelovanju raznega sočivja, podučujejo po potnih učiteljih in spisih po časopisih in knjigah ljudstvo, naj ne zanemarija pridelovanja sočivja in naj ne zamuja zajemati iz tega zlatega vira. Zato mislim, da ne bode odveč tudi čitatelja našega gospodarskega lista opozoriti na prevažno imenitost pridelovanja raznega sočivja in v njih vzbuditi veselje do te koristne stroke gospodarstva.

Ne moremo tajiti, pa bi tudi nič ne pomagalo, da je ravno pri nas na Slovenskem posebno pri mnogih kmetijah po deželi sočivarstvo pravi pasterk, in to po krajih, v kterih lega, obnebje in zemlja k pridelovanju sočivja tako rekoč kričje vabi, kar je posebno blizo večjih mest in blizo železne ceste silno hasnovito.

Naši Slovenci si pa še dostikrat toliko sočivja ne pridelajo, kar ga je za hišne domače potrebe neobhodno potrebno in še to, kar si ga za silo pridelajo je le predostikrat suhoparno brezsočno, grenko, maleokusno. Godi se sočivarstvu tako, kakoršna reji in strežbi domače živine. Nalaga se vse le na rame tako že dosti preobložene gospodinje, ki ima tri ogle hiše že tako sama na sebi dosti podpirati. In zakaj se mož dostikrat kot hišna glava tako malo zmeni za sočivni domači vrt? Zato ker se v mladih letih, ko se srce vnema za koristne in dobre reči in glava bistri za umno kmetovanje, vsega tega učil ni. Pa kaj čuda, vsaj ga tudi nikdo na to opominjal ni.

Spominjam se tukaj kaj lepega prizora, ki ga nam neumrljivi Virgil v prekrasnem svojem georgikonu o nekem starčku podaja, ki je bil umen in marljiv vrtnar in kterege bočem tukaj v Šubičevi prestavi svojim čitateljem podati. On pravi:

„Pomnim jaz, da pod ozidjem obalskega grada, kjer tminav potok rumenkljate njive namaka Starčka Koriškega sem poznal, ki je pustega polja Malo juter imel. Zemljišče ni bilo ne govedju Tudi ne volnati čredi v prid, ne tertju prigodno Mož je pa vendar kelj pod živico, bele okoli Lilije, tud sporiš redil in makovo cvetje, ter bogat Med kralje se štel. Ko domu je prihajal, pozno Na noč, težil je mizo z nekupljeno hrano. Prvi je vrtnice bral pomladi, jeseni pa sadje; Tudi, ko mrzaz pozimski hudo kamenje je lomil, In oledje tek ustavljal blo še potokom, Tedaj je on že mile carovnice lišp si nabiral, Kregajoč poletja nemar in zapadnike pozne. Prvi obiloval tedaj je čelne zalege, Rojev mnogo redil, satovje tlačil in meda dosti dobil; Obilno je lip in smrečja mu rastlo. Koljkor očes je sadno drevo pomladi pldilo v cvetji, Toľiko sadja je tud o jeseni do-